

Poština plačana v gotovini.

ŠTEV. BROJ 8.-9. * V LJUBLJANI, AVG.-SEPTEM. 1928. * LETO GODINA X.

GRIŠA:

Prijatelja.

Skupno rasla sta od mladih nog,
skupno dirjala skož gozd in log.
Grižljaj kruha — dvema skupna last,
drzen skok čez potok — skupna čast.
Skupaj sta točila v žalosti solzé,
pela kot bi bilo eno v njih srcé.
Kar namigne prvi, drugi izvrši,
če ne zine jezik, povedó oči.
Skupaj sta hodila v šolo in domov,
stikala za gnezdi, šla na ribji lov.
Pekla sta koruzo, kradla čmrljem med,
drsala po drči, da je pokal led.
Z dvajsetimi leti ju pozove kralj:
prvi je bil redov, drugi korporal.
Služba je pokora, neenakost križ,
a ljubezen, bratstvo — zemski paradíž.
»Nismo izgubljeni, če nas druži duh,
vse nas izenači bratstvo, mili drug.«
Boben zaropoče, barjak zavihra,
mož ob možu stopa, da majó se fla.
Zvesto drug ob drugem kakor dosihmal
stopata v koraku redov, korporal.
Smrt ju skoro loči, ko divja pokolj:
korporal se zgrudi, drug občuti bol.
Ne zave se prvi, drugi prebledi —
mrtva su ju vrgli, kjer sto drugih spi.

Spasonosni rad ne pozna zapreka!

okoll Junačko, narodno i pjesničko je ovo ime, koje se često spominje u našim narodnim pjesmama uspoređujući vrline junaka sa pticom sokolom. Od pamtivjeka spominjalo se u našem junačkom, odvažnom, hladnokrvnom, mirnom i požrtvovnom narodu, koji je morao iskusiti sva zla, podnijeti sva preziranja i omalovažavanja s namjerom, da se ubije u njemu narodnu svijest i ponos; sve kušnje i samozatajivanja, ali je u svim tim časovima života plamsao u njegovoj duši i srcu ponos i samopouzdanje, nada i vjera u bolju i ljepšu, pravedniju i svijetliju budućnost osjećajući u sebi ono, čime se drugi narodi ne mogu ponositi — niti u takvoj obilatosti junačke, odvažne i nesretne dane u prošlosti spominjati, a sada tražiti potisnute, mlade i svježije sile — u moralnom, duševnom i fizičkom pogledu kao naš narod. Naša muževna, svijetla, a i nesretna prošlost prodire i kroz najgušće tmine, najveće zapreke i podla, niska ogovaranja u široki svijet, u sredinu drugih kulturnih naroda, koji imaju na stranicama svoje povijesti zabilježena imena i udivljujuća junaštva, muževne i ponosne boli i tajinstvenu moć vjerovanja našega naroda u budućnost — ljepšu i bolju budućnost — al samo stupajući putem, koji vodi k svijetlosti, uskrснуću i sili. Ni to nije dosta. — Valja kročiti onim čistim, utrtim i svijetlim, najkraćim i najboljim putem — sokolskim putem u susret naše, a i sveslavske — nedaleke budućnosti.

Tim nastojanjima i htijenjima, tim plemenitim i odvažnim mislima mora biti zadojena naša duša, koja crpi mističku moć iz neizcrpivog vrela — svete i spasonosne sokolske misli — i tako će nam pružiti vjerne i najbolje uslove za ostvarenje svega onoga, za čim su težili, na čemu su radili i za šta su živjeli i žrtvovali se najveći, najumniji i najdalekovidniji sinovi svetoga — svemožnoga Slavenstva.

Na tom putu sokolskog nacionalnog rada — sokolskog — jer nema u Slavenstvu idealnije, plemenitije, odvažnije i svestrano uzgojnije organizacije od Sokolstva, moramo s ljubavlju raditi. Sokolstvo je matica, glavna aorta iz koje niču sve ostale narodne organizacije. Ona je jezgra — sunce, koje na sve strane baca svoje tople zrake, koje imaju uži, sporedniji i ograničeniji delokrug rada. U slavenskom svetu iza prirodene moći slavenske duše, dolazi moć Sokolstva, koja ispravlja, popunjava i usavršuje prirodno zdravlje, snagu i ljepotu, istinu, ljubav i plemenitost slavenskog tipa.

U Sokolstvu je neiscrpiva moć i vječni život, život pun snage, poleta i odlučnosti, koji obarajući sve zapreke, smjelo kroći dalje i dovodi Slavene u bratsko kolo slobode, jednakosti i pravde. Sokolstvo

stvara, oplemenjuje i usavršava. Ono opipava i budi mističku moć slavenske duše k novim, velikim i važnim preporodajima čovječanstva. Ono ne miruje, već prodire dalje i dalje, usavršujući i popunjujući praznine, a izvršivši jednu zraku svoga programa — cilja, ide dalje k glavnome, koji je još daleko, o kojem svet još ne vodi ozbiljna računa, ali tajanstvena i pronicava duša, naročito sokolskog dijela Slavenstva — prodirući kroz mračno obzorje — tamo za horizontom nailazi na svitanje — budućnosti naše, sveslavenske i čovječanske, u kojoj će donijeti blagostanje, sreću, preporod i spas čovječanstvu...

Na tom putu, u pravcu i pod okriljem istine, ljubavi i pravde, stvarajući snažna, plemenita, zdrava i lijepa pokoljenja, koji će znati i moći izvršiti glavni zadatak Sokolstva — moramo ustrajati, ne obazirući se na zapreke zahrptnih ljudi, ljudi na čijem se licu zlobno i sotonski smiješi maska. — U glavnom će naša bliža pokoljenja izvršiti sokolski program. Kada to izvrše, kada Slaveni budu duševno ujedinjeni i kad se izbriše trag umjetnim granicama, koje dijele slavenska plemena i narode, tada ćemo izvojštiti tek pravi i potpuni uslov, pomoću kojega ćemo nositi i širiti u čovječanstvu svetionik preporoda, uskrsnuća, novog, ljepšeg i moralnijeg života...

Lijepo je misliti o tome, ali na žalost imade i takvih nesretnika, koji ne mogu ili nisu svijesni, da niti mislju dokuče taj uvjet budućnosti naše. Ne mogu niti sanjariti ili maštati o tome, jer je njihova duša, njihovo djelovanje skopčano uz ličnu korist, uz pusti materijalizam, koji gazi narodnu svijest i ponos, jer im je on konačni cilj, a ne pomoćno sredstvo za pospješjenje rada za narodnu i slavensku budućnost. — Dušu njihovu spomenuh. Oh, duša! — želudac, neiskrenost i podlost! — Da, svime je njihova duša prije zaokupljena, nego traganjem za mišlju — svetom, spasonosnom i jasno-svijetlom, koja bi mogla toj opravdanoj želji, tom nastojanju krčiti put. — Tu ništavilost, sitničavost i nepoimanje ponosa sokolskog i narodnog, ljudskog i građanskog, obiteljskog i individualnog, često se primjećuje i bez psihičke (duševne) analize u pojedincima. — Žalosna činjenica, ali istinita. — Kako da se ispravlja, čime da se liječi? Kad ne pomažu sva opominjanja, sva bratska susretljivost i nastojanje privodenja na pravi put, preostaje još samo jedno sredstvo. — Kao što imade i škola u kojima ne pomaže sve pedagoško postupanje, sva taktika i metodika (ostavit ću to, jer bi o tome morao mnogo pisati, a i sa par riječi kazati sve), tako imade i u našoj sokolskoj — idealno slavenskoj obitelji po koji nesvijesni, škodljivi član ili najmanja jedinica — društvo, koji nije dostojan, da nosi naš znak i da bude članom naše obitelji, a nit je dostojan i sposoban da priječi blagotvoran rad odvažnih i požrtvovnih radnika-boraca za ostvarenje sokolske misli — sveslavenske budućnosti.

Sredstvo i način liječenja je samo jedan — čišćenje — odstranjenje kukolja — parazita sa naše njive. — Iz hrpe zdravih jabuka, gnjile odbacujemo. — Tako mora biti i u našoj obitelji! Parasite, naročito one, koji su svijesni svog poraznog, razkužnog rada moramo odstraniti, a time koristiti, podići ugled sokolskoj misli, narodu i Slavenstvu. — Trulo, pokvareno, zarazujuće, škodljivo i dvomišljenike moramo odstraniti iz svoje sredine, odgurnuti ispod stijega, na kojem visoko plamsa veličanstveni, sveti i tajanstveni svetionik slobode, pravde, istine i jednakosti, požrtvornosti, odvažnosti, ljubavi i plemenitosti, a time uvjeriti one mnogobrojne, koji po strani stoje i promatraju naš rad, o opravdanosti uspjeha ostvarenja sokolskog programa.

I ako je tako, kako sam već opisao, ipak se uvuku i u odbore pojedinih društava ljudi, koji imaju vrlo malo ili nikakvog osjećaja dužnosti i ljubavi za Sokolstvo. Imade i takvih, kojima je rad i interes svake druge, sporednije, organizacije preči od sokolske — sveslavenške dužnosti, a to se kosi s pravilima i dužnostima sokolskim. — Takvi i slični nisu niti toliko uvidavni, da se zahvale na dužnosti, već ravnodušno čekaju, da ih se odbaci. Razumljivo je to, kod tako »svijesnih i radinih« članova, jer kako je ravnodušan i hladan njihov osjećaj za unapređenje, za boljitak svoga društva, a time Sokolstva i Slavenstva, s takvim ravnodušjem i čekaju da polete — ne svojim, već tuđim krilima i, ne u bratski susret i zagrljaj svijesne braće, već u naručaj onih, kojima je Sokolstvo trn u peti, trunak u oku, poganstvo u vjeri i partizanstvo u politici.

Evo braćo! To očekuju ravnodušno samo oni, čija je duša, mišljenje i rad sklona ovakvim osobinama dejstvovanja u svom poraznom i štetnom radu i mišljenju, koji se kosi s mislima i željama, htijenjima i radom sokolskim i čisto narodnim. — Ima i demagoških dogmatika, koji i sa posvećenih mesta bacaju klipove na put Sokolstvu, ali time ne mogu baciti nikakve ljage na Sokolstvo, već ju bacaju sebi u lice — povređujući i zloupotrebljujući svoje zvanje, koje krivo shvaćaju — i svoj položaj, koji u zlo iskorišćuju, radeći na sprečavanju i usporavanju duševnog, moralnog i telesnog zbliženja i ujedinjenja slavenskih plemena i naroda.

Bistro mora biti Sokolovo oko, da prodre i zaviri u pokvarene duše i niskot misli takvih ljudi, kojima ne može nikakva zla djela okaljati lice, jer je u tom pravcu dospijelo do krajnih granica.

Sokoli! Smjelo i odvažno napred k našem plemenitom i spasosnom cilju, k oslobođenju zarobljene braće, k ujedinjenju Slavenstva i krčenja puta k čovječnosti. — Zdravo!

Поздравна песмица.

Ученицима и ученицама присутних на слету у Скопљу.

Ученици, ученице,
новог доба узданице.
И ви други Соколови
примите братски поздравови.

Поноси се! Младо јато,
у овоме граду зато,
јер виш' тебе ових дана
лебди силни дух Душана.

Кога сада вама шаљем
на слетишту овом нашем,
наша браћо, увек мила
добро дошла! Здравно била!

Коју с' неба гледа вас
Словенства будућег спас,
вас синове једне мајке
Отаџбине Југославске.

А сад по том поветарцу
Соколићу полетарцу,
пошаљимо поздрав право
наследнику Петру: ЗДРАВНО!

HAJRUDIN ĆURIC:

*Sokoli, zdravo!*¹

*Sinovi hrabri
otadžbine mile,
koju čuvate
od dušmanske sile
lancima Bratstva
i sokolske Sloge,
zdravi mi bili!
Domovina vaša
rado vas ima,
a ja vam svima
veselo kličem:
»Ostajte zdravo!«*

¹ Početna slova svakog stiha tvore reči: »Sokoli, zdravo!«

Sokolski razgovori.

(Dalje.)

Boj za bitek.

Boj za »obstanek« je bolj znan izraz — naš naslovni izraz je uvedel Seidl v svoji knjigi »Moderna izobrazba«, ki jo sokolskemu naščaja in sokolskim knjižnicam najtopleje priporočamo.

O tem problemu nekaj povedati v petminutnem nagovoru se nam zdi nemogoče. Treba pa je opozoriti mlade ljudi na ta problem, da o njem razmišljajo in si poiščejo pojasnila bodisi v predavanjih, bodisi v knjigi.

Na planinskem izletu trgajo fantje planike. Vodnik jih opozori, da zakon ščiti planiko, ker so jo mestoma ljudje v svoji brezobzirnosti skoraj iztrebili. Oglejmo si njen »cvet«! Zdelo se nam je, da imamo pred seboj en cvet, zdaj pa vidimo, da je sestavljen iz mnogih malih šopkov, a vsak tak šopek je celo »socvetje«, gosta skupina posameznih cvetov. Potomstvo ene planike je tedaj skoraj nebrojno — če bi vse ostalo pri življenju. Lahko si sami izračunate, da bi pokrili potomci ene planike v treh letih par kvadratnih kilometrov, če bi vzkli in vzrasli vsi. V resnici pa je število planik skoraj stalno — po zaslugi človeka jih je celo vedno manj. Na milijone in milijone jih tedaj pogine ali v kali ali pa že v semenu.

To, kar smo povedali o planiki, velja za vsa živa bitja sploh; vse živali in rastline imajo številni, včasih neprešteveni zarod, ki pa večinoma pogine v »boju za bitek«.

Vsak posameznik se mora boriti s svojimi direktnimi sovražniki, premagati jih, ubežati ali — podleči jim; boriti se mora za hrano, zrak, svetlobo, prostor; najhujša je borba s tekmeči in med vsemi tekmeči so najhujši tekmeči — iste vrste, ker imajo enake življenjske pogoje in potrebe.

V tem boju za bitek pogine ogromna množina živih bitij — za vse je prostor na zemlji pretesen. Jasno je, da poginejo slabiči, neodporni, manjvredni poedinci, da pa imajo krepki in odporni poedinci mnogo pogojev za zmago.

Tudi človek je sredi tega boja za bitek, tudi njemu je kot poedincu najhujši konkurent sočlovek; če pa gledamo na narodno celoto: najhujšo borbo za bitek bije narod s svojimi sosedi (le v redkih izjemnih slučajih s prirodnimi silami).

Razvoj živih bitij.

Do 19. stoletja so ljudje verovali dobesedno, da so razne vrste živali in rastlin ustvarjene »na začetku sveta« v svoji današnji obliki. Toda prirodoslovcem se je moral na temelju zbranega znanstvenega gradiva pokazati nesmisel tega nazora. Namesto njega so oni postavili nauk o »evoluciji«, o razvoju živih bitij iz enostavnejših oblik.

Glavna zasluga, da je zmagal nauk o evoluciji, gre slovitemu angleškemu prirodoslovcu Darwinu. Knjiga, v kateri je ta nauk dokazal, je izšla l. 1859; to leto pomeni mejnik v moderni znanosti.

Darwin je razlagal izpopolnjevanje živih bitij od rodu do rodu takole: Potomci istega roditeljskega para se... razlikujejo kolikor toliko. V boju za bitek vzdržujejo tisti potomci, ki jih »slučajno« odlikujejo ugodnejša svojstva; oni z manj ugodnimi svojstvi podležejo prej ali slej in izginejo. Tak »prirodni izbor« je izpopolnjeval oblike rastlinstva in živalstva, odkar bivajo živa bitja na zemlji od začetnih najpreprostejših do najčudoviteje zgrajenih oblik sedanjosti. Tudi človek je član tega napredujočega razvoja. Vzniknil je iz visoko stoječega živega organizma. Do tega sklepa vodijo soglasno mnoga stvarna svedočila, ki jih priznavajo poklicani veščaki vseh kulturnih narodov. (Po navedeni Seidlovi knjigi.)

Tyrš, ustanovitelj Sokolstva, je spoznal Darwinov nauk prav zgodaj; s »sokolsko idejo« je spojen nauk o razvoju in o boju za bitek v neločljivo enoto.

Tyrš in Darwinov nauk.

Tyršev članek »Naš namen, smer in cilj« lahko imenujemo sokolski »Credo«. Iz njega tudi najlepše posnamemo, kakšen pomen za Sokolstvo priznava Tyrš nauku o boju za bitek in o evoluciji. Evo nekaj odlomkov:

»Vsa zgodovina stvarstva sploh in človeštva posebe je večer »boj za bitek in obstanek«, v katerem podleže in izgine vse, kar je za nadaljno življenje nesposobno in celoti škodljivo — le sled svojo ohrani kot okamenina v plasteh skalovja ali pa tudi v črkah knjige, ki ji je ime zgodovina.«

(Temu zakonu) »so podlegla drobna in velikanska bitja prejšnjih dob, izumrla so in izginila iz žive prirode, ker na izpremenjenem svetu niso več našla pogojev za svoj obstoj; podlegle so mu najmočnejše združbe in narodi, ki so bili svojčas najslavnejši — zakaj tudi človek je samo del vesoljne prirode — podlegli so mu, kakor hitro so zastarali v svetu, ki je vedno nov, kakor hitro niso vzdržali pohoda naprej in s tem prišli navskriž z duhom večnega gibanja in napredka...«

Na drugem mestu pravi Tyrš:

»...danes ne stojimo v krvavem boju, toda konkurenca poedin-
cev, družabnih razredov in celih narodov traja še nadalje — oni splošni
in neizprosni »boj za življenje«, ki obvladuje narodo in zgodovino
in v katerem po pravici podleže, kdor s sposobnostjo in notranjo ceno
ne more obvarovati svojega mesta... Bodimo delavni, bodočnost je
onega, ki je delaven in pogumen. Stojéča voda začne gniti — kdor
ne napreduje, ta zaostane v svetu, ki z vsemi močmi sili naprej...
S tem pa, da sebe ohraniš (t. j. v tem konkurenčnem boju), obenem
prispevaš k obrambi naroda, čigar član si.«

Lamarckov nauk:

Delovanje provzročá razvoj.

Darwinov predhodnik Lamarck je tudi zagovarjal nazira-
nje, da so se in se tudi sedaj še živa bitja razvijajo. Razlagal pa je
ta razvoj na drug, z našega sokolskega stališča še pomembnejši način
približno takole:

Kovač, ki vihti težko kladivo, ima izredno krepko razvite roke.
Njegove roke, ki mnogo delajo, dobe baš od te intenzivne uporabe
pogon, da se krepko razvijejo! Nasprotno pa opazamo, da organi, ki
ne delajo, večinoma pokrnijo.

Pri pregledu živalskih in rastlinskih vrst se tem opazkam pri
razvoju poedinca pridružijo primeri, kjer ima vrsta kot stalen
znak krepko razvit, ozir. krnast organ: konj, dober tekač, ima krepke
noge; roparice (pes, mačka, tiger) imajo krepko zobovje; ptice ujede
oster kljun, dolge in ostre kremplje, kot dobre letalke pa tudi
krepka krila, krepko prsno mišičevje, na prsnici nasadišče zanj: visok
greben, in dolg rep kot krmilo. Podzemске živali, ki ne gledajo, so
slepe; kit, ki ne grize hrane, je brezzob; slepič, ki se vije kakor kača,
je brez nog. Iz takih primerov, ki jih naroda nudi na tisoče, je sklepal
Lamarck:

Živalske vrste so se tekom vekov izpreminjale, današnje oblike
so se razvile iz prejšnjih. Organi, ki so bili v rabi, so se od rodu do
rodu bolj krepili, neuporabljeni organi pa so ginevali.

Na vprašanje o podedljivosti lastnosti, ki si jih poedinec pridobi,
znanost še ni dala končnega odgovora. Mehanizem takega prenosa si
danes še skoraj v fantaziji komaj zamoremo zamisliti, simpatična in
verjetna se nam pa le zdi misel, da bo oni, ki je vse svoje življenje
skrbel za svojo telesno in duševno izpopolnitev, tudi lahko prej pri-
čakoval, da mu bo potomstvo odličnih telesnih in duševnih lastnosti!

Kakšen svetel pogled na pomen našega sokolskega dela se nam
odpre ob tej misli; sokolska vzgoja kot krepilo v boju za bitek, kot
gonilna sila pri nadaljnjem razvoju naroda na stopnjo višje vrednosti!

Evgenetika.

Seveda ni sama telovadba že dovoljno sredstvo, da bi res lahko vplivalo na razvoj naroda, četudi doseže sokolsko delo tisti razmah in široki obseg, ki mu ga želimo. Vsestranska higijena — v najširšem pomenu besede — je potrebna, v naših razmerah in običajih tudi ogromna mera oblasti nad samim seboj, ogromna mera discipline proti lastnim željam in navadam okolice. Saj razumete: vse kar nas obdaja, način kako živimo, tudi često način delovanja v društvu(!) ima včasih prav negativen pomen za oni »razvojkpopolnosti«, ki smo si ga postavili za cilj. Treba je, da se ustvari jedro iz onih, ki jim je ta skrb za razvoj do najboljše možne stopnje glavni vodnik za vse dejanje in nehanje, merodajna pri vsakem koraku, merodajna tudi proti raznim slabim običajem.

Začetek vsakega živega bitja je v bistvu isti pri rastlinah in živalih. Le z mikroskopom raziskavi pristopna ena sama stanica je delež, v katerem izroči mati dediščino svojih dobrih in slabih lastnosti svojemu potomcu, le ena še mnogo manjša stanica je nosilec očetove dediščine. V obeh slučajih ne cela stanica, temveč drobna telesca v nji (takozvani »kromozomi«). Teh telesc imajo vse telesne stanice ene vrste živali ali rastlin isto število — na tej podlagi razumemo lažje, kako imata oče in mati enak vpliv na kvaliteto potomcev. Eden in drugi jim izročita na življenje pot dobre in slabe lastnosti, ki se po trdih, neizprosnihih zakonih prenašajo od pokolenja do pokolenja. (Primerjaj knjigo Hrv. Prir. Društva v Zagrebu: Fink, Nasljeđivanje.)

Vsi ti zakoni veljajo za rastlinstvo in živalstvo in s tem tudi za človeka. Začetkoma na temelju okornih posameznih izkušenj, potem pa na trdni znanstveni podlagi jih je uporabljal človek, da je izboljšal plemena cvetic, zelenjadi, žita, sadnega drevja, domačih živali. Iz umljivih razlogov pa so dosedaj izostali rezultati tega prizadevanja pri vrsti — človek.

V zadnjem času se vedno bolj uveljavlja delo za izboljšanje človeškega rodu v res naprednih državah. Na čelu korakajo skandinavske države (Danska, Švedska, Norveška) in Amerika.

Sokolstvu je v tej »evgenetiki« odkazano odlično mesto. Njegova skrb je, da zavlada v širokih plasteh naroda razumevanje za to stremenje, svoje ožje pristaše pa da tako prepoji s stremeljenjem po zdravju, moči in lepoti, da bo tudi pri ustanavljanju družin odločilno vplivalo. Kakšna razlika med onimi časi, ko so postranski momenti in nezdrav vtisk v zaprašeni plesni dvorani odločali o prvem približanju, in današnje priliko za medsebojno presojo, ki jo nudi izlet na vrhove planin v okovancih ali na smučeh, plavalna, telovadna tekma! Ozkosrčni ljudje niso naklonjeni tej svobodi današnjih dni, nam Sokolom pa je le simpatična medsebojna ocena mladih ljudi.

Telovadne tekme na olimpijadi v Amsterdamu.

lavni dnevi devete olimpijade v Amsterdamu, ki se je prav za prav začela že v zimski dobi, so bili od 29. VII. do 12. VIII. 1928. Trije dnevi, 8., 9. in 10. avgusta, so bili določeni za telovadne tekme. Od pete olimpijade 1908. v Londonu dalje je v celotni tekmovalni program uvrščeno tudi tekmovalje v telovadbi. Do prevrata se Sokolstvo olimpijad ni udeleževalo, ker bi se moralo boriti pod imenom in za barve Sokolstvu tako nenaklonjene Avstro-Ogrske. Pri peti, šesti in sedmi olimpijadi imajo svetovni šampionat Italijani. Od najboljših 6 tekmovalcev ima 1908. v Londonu enega Francija, enega Danska in tri Anglija, 1912. v Stokholmu Francija enega, vseh drugih pet pa Italija, 1920. v Antwerpnu so poleg prvega Italijana 1 Anglež in 4 Francozi. Čehi so tu nastopili z nekompletno vrsto in dosegli od 320 dosegljivih točk 305 točk. Na 8. olimpijadi 1924. v Parizu, pri kateri so prvič sodelovali tudi Jugoslovenci, je pa Sokolstvo zmagalo popolnoma: prvi je Jugosloven Štukelj, nato 2 Čehoslovaka, 1 Italijan in zopet 2 Čehoslovaka. Pri letošnji olimpijadi je pa prvih 6 mest posameznikov razdeljeno takole: prva dva Švicarja, nato 2 Jugoslovenca in 2 Finca. Kot vrsta so bili 1908. prvi Švedi, 1912. Norvežani, 1920. in 1924. Italijani, letos pa Švicarji. Jugoslovenci so v Parizu kot vrsta dosegli četrto, letos pa tretje mesto.

V Amsterdamu je tekmovalo 11 vrst v temle vrstnem redu: 1. Holandci, 2. Finci, 3. Luksemburžani, 4. Francozi, 5. Švicarji, 6. Italijani, 7. Angleži, 8. Jugoslovenci, 9. Madžari, 10. Čehoslovaki in 11. Američani USA. — Ta vrstni red je bil izžreban, in nato so bili določeni sodniki za posamezno orodje — posebe za redno in posebe za poljubno vajo. Vrstni red vaj na orodju je bil: konj, krogi, drog, bradlja, povsod najprej redna, nato poljubna vaja, preskok preko konja na šir, preskok preko konja vzdolž in proste vaje. Za prvo vajo — konj redna — so bili torej sodniki po en Holanec, Finec in Luksemburžan; konj poljubna vaja — sodniki Francoz, Švicar, Italijan itd. — Od Jugoslovenov je sodil: br. Smertnik na krogih redno vajo, br. Vidmar na bradlji redno vajo, kjer je sodil tudi Čehoslovak br. Bilek in Madžar, br. Šumi pa na konju preskok vzdolž. Čeh, br. Müller je sodil kroge — poljubno vajo in br. Havel — proste vaje, kjer je pa bilo v celoti 5 sodnikov. — Jugoslovensko vrsto je vodil načelnik JSS, br. dr. Murnik. V vrsti so že »stari« mednarodniki: br. Derganc, Porenta, Primožič, Štukelj, prvič pa so v medn. vrsti Antosiewicz, Ciotti, Gregorka in Malej. Bili so v sokolski telovadni obleki s čepicami na glavi; imeli pa so s seboj svitre s šali, brez njih bi gotovo dosegli mnogo manjše

uspehe, zakaj ves čas tekme je bilo hladno in vetrovno, deloma deževno vreme. V bodoče bo treba medn. tkmovalcem napraviti volnene jopice na gumbe, ker je slačenje svitrov preko glave prav neprijetno in zamudno. Take jopice je imela češka vrsta. Druge telovadne vrste so nosile po večini bele dolge športne hlače in bele majice z rokavi preko rame, oziroma do zapestja. Samo Madžari so nosili kratke bele hlačke s črnimi nogavicami, kar pač ni primerna, še manj pa okusna obleka.

O tekmi sami na kratko nastopno: 8. avgusta dopoldne je tekmovalo prvih 5 vrst na konju in krogih redno in poljubno vajo. Popoldne je odtekmovalo isto orodje ostalih 6 vrst. Drugi dan so v istem vrstnem redu odtekmovali drog in bradljo. Dne 10. VIII. pa je druga skupina vrst, torej številke 6 do 11, pričela s prostimi vajami ter nato oba skoka preko konja, nato je sledila prva skupina vrst 1—5.

Zaradi silnega dežja so zjutraj tekmovali v dveh pokritih lopah ob stadionu. Pričele so 4 vrste, med njimi Švicarji na konju s poljubno vajo, Francozi na krogih z redno vajo. Prve smo poznali iz prejšnjih tekem kot dobre »konjaše« in pazljivo smo sledili njihovim sestavam. Moram pa reči, da so delali skoro vsi dosti lahke sestave z več enonožnimi kolesi, par odbočnih strigov, par odbočnih koles (pa samo v eno stran), morda še en prehod navspred in prednožka navspred. Res so bile vaje izvedene elegantno s čisto napetimi nogami, po večini brez prekinitve, bile so si pa tako podobne, da smo skoraj mislili, da delajo vsi isto »poljubno vajo«. Ker se pri teh klasificira tudi težkoča in lepota kombinacije ter originalnost, smo bili trdno prepričani, da bodo izgubili precej točk. Tudi so do te tekme vedno polagali veliko važnost na to, da je bila sestava na konju z meti na obe strani, kar je imelo vpliv na oceno težkoče. Ko so bili pa razglašeni na tabli rezultati, smo ugotovili, da je vseh 8 Švicarjev izgubilo skupno le 18 točk in doseglo od 240 dosegljivih 222 točk. Sodijo: Francoz, Švicar, Italijan. Vedeli smo, da bi naši pri svojih dosti težjih sestavah vključ v raznim sonožnim prehodom na obe strani pri teh sodnikih ne dobili več točk, pa če bi še tako perfektno izvedli vaje. Redno vajo so napravili do malega vsi čisto vezano z napetimi nogami in elegantno do sigurnega doskoka. Druga grupa sodnikov jim v celoti prisodi 219 točk. Hänggi je dobil skupno 59:25 točk za obe vaji in s tem šampijonat na konju. Med tem smo opazovali tudi drugo tekmovanje, predvsem Francoze na krogih. Bili so pri vseh mednarodnih tekmah kakor tudi olimpijadah na prvih mestih ter smo tudi tu ugotovili, da bodo naši resni konkurenti, čeprav so bili krogi najboljše orodje naše vrste, in so jih naši bratje znatno bolj obvladali kot Francozi. Dobili so za redno vajo skupno 198:25 in za poljubno 199:75 točk. Ostale tri vrste so bile dosti slabejše. — Švicarji so na krogih, kjer so bili doslej redno najslabši, dokazali, da so iste prav izdatno trenirali, vendar pa so pri obeh

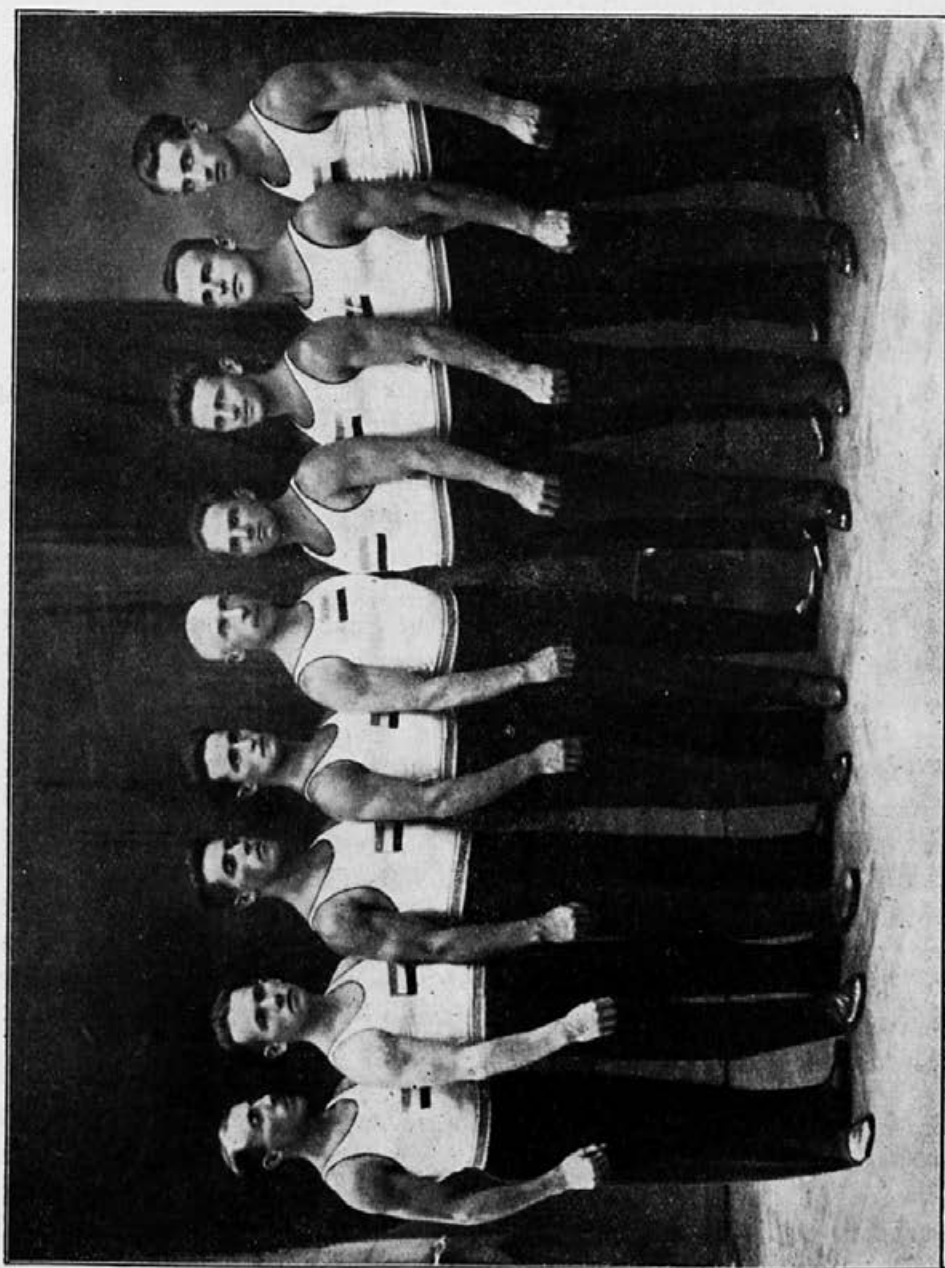
vajah v celoti izgubili 38 točk. — Francozi so bili na konju nekaj slabši kot na krogih, naklonjenost sodnikov pa je bila pri poljubni vaji uprav vidna, dosegli so skupno 397.75 točk.

V času opoldanskega odmora je dež prenehal in vkljub hladu in vetru se je tekma nadaljevala na stadionu. Druga skupina je pričela s tekmo ob 2. uri, naši pa so prišli na vrsto ob 3.20 uri. Pred nami so odtekmovali konja v celoti že Italijani. Ugotovili smo, da so nekaj za Francozi. Pa vodnik naše vrste že zbira legitimacije tekmovalcev, še prapor k vrsti in številke tekmovalcem, pa vrsta že koraka h konju za redno vajo. Posebne občutke negotovosti in tesnobe smo imeli kot mati, ki jo zapušča sin pred odhodom na boj. Fantje, držite se, sprejaj med prvimi naj bo vaše mesto, smo želeli, šepetali in nestrpno čakali, da nastopi prvi. Prej so preskusili orodje, prav dobro je šlo, morda so celo preveč poskušali. — Drug za drugim so z nekako neravnostjo naskakovali, mnogi večkrat prerusili vajo, oziroma je ne dokončali. Štukelj vajo kompletno in dobro izvede brez prekinitve, pa dobi samo 28 točk. Prepričan sem, da bi Švicar za tako izvedeno vajo dobil 29.50 točk. Vsi so vajo ponavljali in po večini točke znatno izboljšali. Skupno je dobila vrsta 192.25 točk. Vrsta odkoraka h konju za poljubno vajo pred sodnike Francoz, Švicar, Italijan. Poljubne vaje so prav dobro izvedli, sodniki pa niso vpoštevali težkoče sestave in dajali po 1 do 2 točki manj kot so v resnici zaslužili. Največ dobi Primožič 27.50, Malej in Derganc po 27 točk, Štukelj izvaja vajo brezhibno, pred zaključnim seskokom zagrabi za triko in po raznožnem usedu na vrat seskoči ter dobi 25.25 točk. Imel je vajo popolnoma sigurno ter težko za polne točke, le zaradi nesrečnega zagraba hlač izgubi tu 4.75, dočim bi sicer lahko računal na najmanj 29 ter bi s tem dosegel 3. šampijonat na konju, v celoti bi se pa povspel z največjo sigurnostjo zopet do svetovnega šampijonata, saj je samo za 2.625 za sedanjim šampijonom Švicarjem Miezem. Že 28 točk pri tej vaji bi mu prinesle svetovni šampijonat.

Skupno je dobila vrsta na konju 417.75 točk, največ od vseh za Švicarji. — Enako usodo kot naši, so imeli br. Čehoslovaki, sodniki jim niso prisodili zasluženih točk in tako skrbeli, da sokolski vrsti nista prišli preblizu ali celo nad Švicarje. Holandsko vrsto je treniral več mesecev Švicar, Finci imajo švicarski telovadni sistem, da so nas Italijani in Madžari gledali s posebno prijaznostjo, je vsakomur jasno.

Vrsta gre h krogom, našemu najboljšemu orodju. Redna vaja gre, kakor je bilo pričakovati, dobro. S ponovitvijo vaje si bratje izboljšujejo točke; Štukelj ponavlja, saj je dobil za vzorno, popolno izvedeno vajo 29 točk. Pa njemu ne pomaga, ne sme priti pred druge, ki se bore za šampijonat in za katere se bore i sodniki. Tudi poprava mu ne prinese več kot 29 točk. Prav dobra sta bila tudi Antosiewicz in Porenta. Vrsta dobi na krogih za redno vajo največ izmed vseh vrst

in celo 8'25 več kot Čehi in Švicarji, ki imajo oboji po 205'50. Tudi poljubne vaje so bile znatno težje kot vaje Švicarjev. Vse to pa se tu ni vpoštevalo; Primožič dela veletoč nazaj iz stoje v stojo, tudi sicer

JUGOSLOVENSKA SOKOLSKA VRSTA NA 9. OLIMPIJADI V AMSTERDAMU.
 Od leve proti desni bratje: Štukelj, Antosiewicz, Porenta, Malej, dr. Murnik, Dergane, Primožič, Ciotti, Gregorka.

vaio lepo izvede, pa dobi le 25'75, Porenta dobi v vaji preveč guga, sestavo, v kateri ima 4 tezne stoje, mnogo težje izvede in dobi samo 25'25, Malej se odreže z 26'25, Štuklja zarežejo na 28'75, pa vendar mu

niso mogli iztrgati šampionata na krogih. — Skupno je na krogih dobila vrsta 417'75, je tudi tu druga, takoj za Čehoslovaki. — Pri pregledu točk za prvi dan ugotovimo sledeči vrstni red: 1. Švicarji 844'25, 2. Čehoslovaki 821, 3. Jugoslovani 816'25, 4. Italijani 804, 5. Francozi 795'75, drugi imajo dosti manj.

Drugi dan sta bila na vrsti drog in bradlja točno po isti razdelitvi kot prvi dan. Dopoldne smo pozorno sledili Švicarjem in Francozom, Finci so pa s svojimi krasnimi izvedbami vse presenetili zlasti na drogu, kjer so delali tudi v poljubnih vajah elegantno prav težke pa tudi nove kombinacije. Na drogu so zopet mnogo pred vsemi drugimi Švicarji, Francozi tekmujejo samo še s sedmimi telovadci. Prejšnji dan si je eden najboljših v vrsti A. Kraus zaradi padca s krogov pokvaril roko. Jokal je kot otrok, da se ne more več boriti za zmago svoje vrste. Na celo vrsto je sigurno ta nezgoda slabo vplivala, vendar pa je francoska sedmorica storila vse, kar je bilo v njeni moči. Posebno se jim je to poznalo na bradlji, kjer jim vzmik v stojo začetkom vaje ni šel. Švicarji so tudi na bradlji, zlasti pri poljubni vaji dosegali lepe znamke in pokazali tudi precej novih stvari. Imajo na drogu skupno 443 točk, največ izmed vseh vrst, na bradlji 413 točk. Francozi pa na drogu (7 tek.) 364'50 in na bradlji 338'50 točk. — Popoldne smo zopet na vrsti okrog pol četrte ure. Videli smo odtelovaditi že Italijane, ki so bili na drogu prav dobri in dosegli v celoti mesto takoj za Švicarji. Čehoslovaki so med tem že absolvirali bradljo sijajno in dosegli celo 7'50 točk več kot Švicarji. Imamo v vrsti 2 brata »nedrogista«, zato smo imeli največjo bojazen pred drogom. Upravičeno. Redna kakor tudi poljubna vaja nam je prinesla na drogu najmanj točk. Redno so vsi ponavljali, toda najnižji znamki sta 17 in celo 15'25 točk. Največ ima Primožič 28'50, ki je tudi celo vajo do končnega naupora vezano z odbočko kompletno izvedel. Pri seskoku, ki ga je s silo »izvozil«, ga je nekoliko zasukalo, ter je zaradi tega izgubil kar 1'5 točke. V tem se prično razglašati šampionati tekmovanja prejšnjega dne na krogih in konju. Redno je vodstvo olimp. iger zaključke posameznih panog objavljalo takoj po ugotovitvi z megafoni. Prvi je objavljen rezultat krogov: šampion Štukelj Jugoslovan 57'75 točk, drugi Vacha, 57'50, tretji Löffler 55'50 oba Čehoslovaka — torej popolna sokolska zmaga. Na tribuni zmage zaplapola na srednjem najvišjem stebru jugoslovenska zastava, na obeh straneh čehoslovaški zastavi, godba zaigra »Bože pravde«. Delo na stadionu se prekine, vse stoji v pozoru — priznanje zmagovalcem. — Rekli smo: »To bo dalo našim pobudo pri poljubni vaji na drogu, da izravnajo izgubo pri redni vaji!« Izkazalo pa se je, da je ta razglasitev naše zmage dala največ ognja sodnikom pri poljubni vaji (Švicar, Italijan, Anglež). Padale so napram izvedbi in težkoči tako nizke točke, da je bila pristranost očitna. Primožič dela svojo poljubno — precej znano, krasno in težko sestavo brezhibno

ter sigurno doskoči. Publika in vsi navzoči glasno priznavajo uspeh, tabela pa pokaže 27'50, ko bi moral dobiti najmanj 29 točk. Vzet mu je bil s tem šampionat na drogu, kjer je lahko računal na njega in ga tudi zaslužil. Podobno, če ne še bolj pristransko, je bil sojen dosežanji šampion na drogu br. Štukelj, ki je dobil za svojo težko vajo v kljub dobri izvedbi samo 26'75 točk. Tako nam prinaša drog v celoti samo 379'50 točk, ter stojimo sedaj za Italijani, dočim so se nam tudi Francozi nevarno približali. Bradlja je bila naše upanje in morali smo tu preskočiti Italijane, če smo hoteli držati in obdržati tretje mesto zmagovalca. Volja in sila naših sta se tu izkazali. Prišli so zopet v formo in redno kakor tudi poljubno vajo izvedli z veliko sigurnostjo in lepoto. Dober je tu Štukelj in Malej, Primožič si pribori drugi šampionat, Derganc in Porenta sta imela očitvidno slab dan. Tošo Primožič dela poljubno vajo idealno do stoje čelno na eni lestvini. Čehoslovaki, ki so imeli doslej s svojim Vacho na bradlji šampionat in ki so v tem času počivali, so dejali, če sedaj seskoči magari z navadno zanožko mora dobiti polnih 30 točk. Pa Tošova vaja tu še ni bila končana, še prenosi v stoji iz ene na drugo lestvino, stoja na eni roki, priročiti in premet v stran, to je bil mišljen in pri treningu brez vsake težave tolikokrat izvedeni konec. Tu se mu je pa ta zaključek pone srečil, prišel je zopet v vzporo, obrat med lestvine, ponovna stoja in seskok. Samo 26'75 je dobil za to vajo, pa vseeno ima drugi šampionat na bradlji, pri gladkem zaključku vaje bi pa imel siguren prvi šampionat na bradlji, približal bi se tudi prav tesno k svetovnemu šampionu, ki bi ga — pri pravični sodbi na drogu — tudi pridobil. Skupno je dobila vrsta 397'50 točk. — Zbirali smo celotne skupne rezultate obeh dni. Za par stotink točke so diferirali pri kontroli s Čehi. Rezultat pa je bil: 1. Švicarji 1702, 2. Čehoslovaki 1662'25, 3. Jugoslovenci 1593'25, 4. Italijani 1584'50, 5. Francozi (s 7 tekmi.) 1498'25 točk itd. Imeli smo Italijane tesno za seboj, prepričani pa smo bili, da nas v skokih ne bodo prehiteli, skoro sigurni smo, da jim pri prostih vajah skočimo daleč naprej.

Tretji dan pa ni bil več dosedanji vrstni red, temveč skupini sta bili zasukani tako, da so pričele prve one vrste, ki so tekmovala doslej popoldne, nato pa vrste, ki so tekmovala zjutraj. Na ta način so prišli Švicarji, ki so nosili številko 5. in bili še v prvi skupini zadnji, na vrsto s prostimi vajami in s skoki. Tako so imeli pred seboj končne rezultate sami kakor tudi sodniki, ki so jim bili naklonjeni, ko so zaključevali tekmo. Držala bo domneva, da so tako vedeli, koliko točk morajo dobiti pri prostih vajah, da dobe prvo mesto kot vrsta in da so jim sodniki te točke »izposlovali«. Seveda smo prejšnji večer tudi že preračunali, katerih 6 iz posameznih prvih vrst šteje končno v vrsto in tudi pri tem pregledu dognali, da smo na 3. mestu pred Italijani in Francozi. — Najprej so se absolvirale proste vaje, nato oba

skoka. Prvi torej nastopajo Italijani št. 6. — Za svojo sestavo dobe 230·25 točk. Angleži delajo slabo, odnesejo sama 209 točk, najmanj izmed vseh vrst. Nastopajo naši, edini na glasovir. Bratje so storili, kar se je napraviti dalo. Delali so skladno, živo in s takim zanosom, da je obstalo delo na stadionu in je vse gledalo dr. Murnikovo »Jugoslovensko epopejo«. Slišim kinoaparata na tribuni, tak mir je bil po vsem stadionu. Splošen aplavz in odkritosrčno častitanje Čehoslovakov in drugih nam potrdi, da nismo gledali samo z jugoslovenskimi očmi, temveč da so vaje v splošnosti odnesle velik, ugoden uspeh. Silno smo bili radovedni na znamko, bila je najvišja doslej 261·75 točk. Razdalja med nami in Italijani se je zvečala za 31·50 točk. Sledile so vaje Ogrov 233·25, nato Čehoslovaki z najvišjo znamko 286·50, Amerikanci 249, nato pa iz prve skupine št. 1. Holandci 251, Finci drugi v prostih vajah 273·75, Luksemburžani 222·75, Francozi enako kot Američani 249 in kot zadnji Švicarji, ki so vkljub temu, da so delali vaje brez posebne lepote in s povprečno skladnostjo, dosegli kar 264·75 točk. Prisodili smo jim pred razglasitvijo znamke približno toliko kot Italijanom 230 do 240 točk, tako da nas je, prav tako kot vso publiko, objavljeno število presenetilo in končno po protestiranju popolnoma nevtalne publike in poročevalcev spravilo v ogorčenje. Čehoslovaki so se pritožili zaradi te pristranosti, pritožba pa je bila zastonj. — Pri skokih je bilo dosegljivih po 15 točk in so tekmovalci prvih 5 vrst po večini dobro skakali, tako da ta rezultat ni mogel izpremeniti bistveno vrstnega reda. Derganc si tu pribori 3. šampijonat in z njim bronasto kolajno. — Vrste zmagovalke so prve tri, celotni vrstni red je nastopni:

I. Švicarji	1718·625
II. Čehoslovaki	1712·25
III. Jugoslovani	1648·50
4. Francozi	1620·75
5. Finci	1609·28
6. Italijani	1595·625
7. Amerikanci	1519·125
8. Holandci	1365·125
9. Luksemburžani	1361·50
10. Madžari	1344·75
11. Angleži	1205·—

Finci imajo — kot zgoraj razvidno — 43·50 točk pri prostih vajah več kot Italijani, ter so se s tem postavili pred nje. Po klasifikaciji za olimpijado štejejo prva tri mesta na posameznih orodjih, pri skokih in za celotni uspeh vrste. Vsako prvo mesto šteje 3 točke, drugo 2 in tretje eno točko. Tako imajo Švicarji skupno 16 točk, Čehoslovaki 10, Jugoslovani 7, Italijani 2 in Finci eno točko. Zmagovalne tri vrste dobe priznalne kolajne, ravno tako na vsakem orodju prvi trije ter dobe Švicarji skupno 12 kolajn, Čehoslovaki 10, Jugoslovani 9 ter Finci

in Italijani po eno kolajno, vse druge vrste pa so izšle brez vsakih zmagovalnih kolajn.

Iz povedanega in predvsem iz končnega rezultata je razvidno, da doseženi uspeh jugoslovenske vrste ni bil priborjen z lahkoto, da je za našo vrsto, za Sokolstvo, kakor tudi za državo tretje mesto zmagovalca nad vrstami narodov, ki so bili redno med prvimi, tako velik in časten, da smo lahko nanj ponosni. Dvignjen je s tem ugled naše države, našega naroda, ki ga tembolj potrebuje, čim manjši je.

.....
ДАНИЦА СУНАЈКОВА:

Мој први наступ.

Још се свега тога тако добро сећам. Био је жарки љетни дан, шести соколски слет у Вјеловару. Субота, исчекивање, дочек гостију, гласба и коначно неки нејасни страх, који се је рађао негђе дубоко, дубоко у души па је затим попут маленога вала тихо пошао напред... Са страхом сам сваки час погледавала на модро небо гђе се је видио по који облачић лаган и провидан попут невестиног вела. Срце ми се стезало од бојазни пред кишом, док су у соколском дворишту вежбали... Насловила сам се на прозор, извиноу ми се један болни уздах, а онда утешљиве сузе које су падале као и прве капле благе љетне кише...

Како ми је било то ми сад није могуће тачно рећи, али да ми је у исти мах било и грозно и жалосно, тога се добро сећам. Сузе су текле као да се утркују која ће прије постићи свој циљ.

Недеља, не, тај дан се никад неће избрисати из мога сећања, никакав други доживљај неће ми помутити ту јасну слику.

Пробало се је цио дан, неznam ни сама колико и како, ја сам била одвише сретна, одвише узбуђена, да би могла мислити. Ступале смо на вежбалиште, гласба је свирала, а моје је срце куцало тихо, неосетно...

Вежбала сам, но неznam како, ја уопште нисам осећала да живим. Душа ми се узвијала високо, високо, а затим се опет спуштала, уздизала и никако ју нисам могла примирити.

Ја то нисам ни покушавала. Пустила сам ју на миру, та она је данас била несташна и поносна попут малог детета. Сање, моје сање; крилиле су далеко, а те сање не могу и нећу да назовем неостваривим, јер ако се оне не остваре, мој живот нема смисла. Чему да се кроз живот вучем скршене душе...

Отацбино, јадна испаћена отацбино... Пљесак ме је тргнуо из дивног сањарења и попраћане пљеском ми смо отишле. Кад смо се разишле побегла сам у хлад под неку стару липу. Пчеле су зујале око моје главе, облетавали су цвеће лештири и бумбари.

Душа ми је била препуна, сузе ми навирале на очи и биле су као нека утеха мојој души, која је тражила смирење.

Никад у животу нисам била тако бескрајно сретна као онда.

.....

Dve sliki iz kraljestva sužnjev.

začetku poletja je bilo, ko smo štirje tovariši-pobratimi napravili daljši izlet. Nad nami jasno nebo, na obeh straneh ceste pa se je razprostiralo polje. Kamor pogleda oko, valovi žito. Po tankih bilkah, po vitkih in visokih stebličih se vzpenja beli slak, kot bi jezdil in napival z lilijastimi kelih zlatemu klasju. V razoru žari in kriči živordeči, košati mak in višnjeve plavice mežikajo iz žita.

Nad poljem je pel škrjanec pesem svobode in brnenje čebel mu je odgovarjalo. Pela je zemlja, zvenela je njiva in zrak se je tresel v lahkih akordih, kakor bi udarjala mehka roka na srebrne strune. Tam zadaj je stal gozd. Komaj vidno so se zibali vrhovi, kot bi poslušali tiho pesem in sanjali. Za gozdom pa so molčeli sivi gorski mogotci svoje skalne vrhove proti nebu. Bili so podobni velikanom, ki dvigajo pesti v zrak, da branijo ta raj pred vsakim, ki bi hotel stopiti vanj z zločinskimi nameni. In vsa ta krasota se je kopala v zlatih solnčnih žarkih. Gledali smo to našo zemljo, poslušali njeno pesem in zdelo se nam je, da iz te grude lije neka tajna moč v naša srca, ki so uživala.

Prišli smo do razpotja. Kam? Nedaleč se je belila med drevjem hiša. Napotili smo se tja, da bi zvedeli, po kateri poti moramo iti. Toda ko smo vstopili, nam je zastala noga. Na tleh so ležali zdrobljeni krožniki, lonci, steklo, vrata so bila vržena iz tečajev in popolnoma razbita. Zatohel, z alkoholom nasičen zrak nam je udaril nasproti. Na postelji je ležal pijan mladenič in glasno hropel. Takoj smo razumeli vse, kar se je zgodilo. V kotu pri peči pa je ihtela starka — očitvidno mati — sključena v dve gubi. S tresočo roko nam je pokazala pot. Pogledal sem v njene solzne oči in videl sem v njih zvrhano kupo bolečine. Nikdar ne pozabim onega žalostnega pogleda... Zunaj pa je zvenelo polje in pel škrjanec — kakor v zasmeh.

Usoda nas je razgnala, raztrgala je našo četveroperesno deteljico, na vse štiri vetrove jo je odnesla. Ostal sem sam. Mojé srce pa je bilo pri njih, ki so mi najdražji, in čutil sem, da so tudi njih misli pri meni. In kadar se mi je zahotelo dragih src, tedaj sem šel ven v prirodo in obujal spomine.

Listi na drevju so se že začeli grbančiti, nekaj jih je že odpadlo. Pot me je vodila ob robu gozda. Ker je prejšnji dan deževalo, je bil zrak prijetno hladen. Gozd nad mano je šumel. Enakomeren je bil ta šum, zategnjen, kakor odmev daljnega zvona in otožen, kakor tiha pesem brez besed, kot spomini o daljni preteklosti. Kakor umirajoč starec in bolnik se mi je zdel gozd, ki poje, da ne bi čul svoje bolesti. Poslušal sem šuštenje vrhov, gledal polje, ki se je prelivalo v mnogobrojnih barvah in blestelo v zahajajočem solncu. Vdal sem se sanjar-

jenju. Nenadoma mi je sredi lepih misli priplaval pred oči obraz obupane starke, zagledal sem one žalostne solzne oči, ki so se mi že tolikokrat prikazale ponoči in sredi veselih drugov, ko je pelo vse okolo mene. O kralj sužnjev, bodi proklet! Solzne oči pa so prosile pomoči. Pa se mi je zopet zazdelo, da proklinjajo s tako silo, da trepeta vsa zemlja in se trese nebo!

Mrak je že legal na zemljo, ko me je vzdramil hripav glas, ki je prihajal iz cestnega jarka. Šel sem bliže. Sredi blata je ležal mož, pijan do nezavesti. Okrog ust se mu je nabrala bela pena in s krvavo rdečimi očmi je bulil v me. Zastudil se mi je.

To naj bo človek, narejen po božji podobi, višek stvarstva? Ne! To je žival. Kaj sem rekel?! Žalil sem živali, ki jim zapoveduje človek, ki se je baje povzpел nadnje s svojim razumom in — svobodno voljo. Najgrši priimek je za takega človeka vse prelep. O alkohol, kralj sužnjev!

NEĐA ESAPOVIĆ:

Sokolski hram.

sumračnu jednu večer, kad se ulicama našeg grada rasprostirala ploha svjetlost plinskih svjetiljaka, moje su misli daleko bludile. Ja nemam majke, odavno ona leži u hladnom grobu.

Da! Znam kad je to bilo. Bilo je to one večeri, kad sam prvi put stupila u sokolanu, u toj hram mira i sreće, bilo je to onda kad sam prvi put osjetila zadovoljstva u svojoj duši. Do onda su moji dani i večeri bili ispunjeni nekom sjetom, ali u krugu braće i sestara u sokolani nestalo je toga.

Sestre!

Ako koja nemate svoje majke kao ja i ako nemate zadovoljstva potražite sokolski hram, tamo ćete naći drugu majku a to je domovina naša i naći ćete zadovoljstvo, a to je sreća njezina. —

HAJRUDIN ĆURIĆ:

Novi naraštaji.

*Radaju se
novi tići
dični, hrabri
sokolići,
da čuvaju
od dušmana
našu zemlju,
naše more,
naše reke,*

*naše gore
i da budu
umne luči
celom našem
milom rodu,
da ga uče
da zna čuvat'
domovinu
i slobodu!*

Utisci s puta po južnoj Srbiji.

vesni velike zadaće, koju su imali izvršiti u južnoj Srbiji, članovi, članice i naraštaj mostarskog sokolskog društva, koje je reprezentiralo sokolsku župu »Aleksa Šantić«, krenuli su 21. juna 1928. jutarnjim vozom za Štip. Bio sam opet u njihovoj sredini, kao dugogodišnji njihov brat i osećao sam se opet srećnim i zadovoljnim.

Voz je jurio kroz krševe naše divne hercegovačke zemlje, jurio je i nosio nas u drugu zemlju, u drugi kraj naše velike i divne jugoslavenske zemlje, koju toliko ljubimo i za koju smo spremni i živote dati. Nosio nas je zagrljaj mile braće i sestara, koji imaju iste misli i iste osećaje kao i mi.

I ako je prilikom putovanja padala kiša, ipak se osećalo raspoloženje, a naročito kod mlađe braće. Mladi brat Ćupina smeje i zagovara celo društvo. Za tu svoju umetnost dobio je titulu sekretara brata Ćede Milića, staroste naše župe. I ostali su bili veseli i raspoloženi.

Nakon četrdeset osam satnog putovanja prispesmo u Štip, pošto smo se predhodno zadržali u Skoplju dva sata. Na stanici nas dočekale Sokoli, vojska i vojna muzika. Ispred vojske nas je pozdravio i zaželeo nam dobrodošlicu general Milošević. Postrojeni krenuli smo u grad, koji je od stanice udaljen 3—4 km. Pred sokolanom nas je pozdravio starosta štipskog sokolskog društva brat Gvozden Matić. U svome govoru je naglasio, da mu je drago, što može da pozdravi sinove kršne Hercegovine, koji su kao i sinovi Bregalnice spremni da žrtvuju sve za spas mile naše domovine. Ispred nas mu je odgovorio brat Ćedo Milić, koji je naglasio, da su Neretva i Bregalnica dve posestrime, koje šapću pesme velikog i nenatkriljivog sokolskog bratstva. Nakon slikanja i obeda bili smo razmešteni po kućama. Narod je gostoprимljiv, ali ipak ovo gostoprимstvo je nešto drukčije od onoga u Crnoj Gori. Turska, grčka i bugarska kultura su mnogo uticale na karakter ovih ljudi. Narod govori makedonskim jezikom, koji je mešavina bugarskog, turskog i srpskog jezika.

U Štipu je naša reprezentacija sa štipskim Sokolom priredila javni nastup i akademiju. Burne ovacije pobrali su članovi mostarskog sokolskog društva, koji su s mnogo preciznosti i razumevanja izveli Murnikov »U boj!« Isto tako je ženski naraštaj vrlo dobro odvežbao ritmičke vežbe »Pod jorgovanom«. To su bile najlepše tačke, premda su i sve ostale tačke bile lepe i dobro izvedene. Na akademiji je brat Ćedo Milić predao starosti štipskog sokolskog društva gusle — dar sokolske župe »Aleksa Šantić« štipskom Sokolu.

Za naš boravak u Štipu vrlo je važan pohod bregalničkim žrtvama, čije su kosti smeštene u jednoj lepoj kapeli nedaleko samoga mesta, na kome se odigrala krvava srpsko-bugarska bitka 1913. god. Nakon verskog obreda održao je pukovnik Cvejić divan govor, u kome je izneo istorijat bregalničke bitke. Posle pohoda vratili smo se u grad i slikali smo se pred kućom poginulog generala — Sokola Kovačevića. Nakon trodnevnog boravka u Štipu pošli smo, noseći najlepše uspomene u svojim srcima na štipske Sokole, na poziv kumanovske braće, u Kumanovo. U Kumanovu nas dočekaše Sokoli s glazbom, skauti i građanstvo. Ispred kumanovskog sokolskog društva pozdravio nas je brat Toma Stajić, starosta društva, ovim lepim govorom:

Braćo i sestre! Veliki je i svetao ovo dan za Kumanovo i njegove građane, a naročito za Sokole kumanovske. Svetao je, jer nam dodoste vi, Sokoli i Sokolice dične Hercegovine, vi, koji ste uvek, pa i u najtežim danima umeli hrabro i visoko da držite zastavu jugoslavensku. Ulazeći u Kumanovo, nećete naići na asfaltirane ulice i cvetne parkove, ali, braćo i sestre neću preterati ako kažem, da ulazite u najlepši vrt jugoslovenski, u vrt, koji je zasaden kostima, a zaliven krvlju najboljih sinova našega naroda. To je bašča, čijem će se mirisom zapajati pokolenja i učiti kako se otadžbina ljubi, a kad je potrebno i gine za nju. Želja je kumanovskih Sokola a i celokupnog građanstva, da se u Kumanovu osećate kao u svojem domu, da se u našoj sredini osećate kao među rođenom braćom i da ponesete odavde najlepše uspomene. Kada se budete vratili u vaš zavičaj, pozdravite nam braću Hercegovce i recite, da su kumanovski Sokoli uvek spremni da brane svaku stopu zemlje bez obzira na kojem je kraju naše velike Jugoslavije, da brane stopu hrvatske, bosanske, slovenačke zemlje, kao što bi branili srpsku, kao što su je kumanovski heroji branili.

Dobro nam došli i pozdravljam vas s bratskim: Zdravo!

Toga dana smo imali javni nastup, na kome smo izveli uz silno aplaudiranje prisutnih, svoje tačke. Na večer nam je bio priređen banket s igrankom. U jutro drugoga dana smo išli na Novo Nagoričane, gde smo nedaleko mesta na kome se odigrala kumanovska bitka slušali iz usta jednoga majora tok same ove bitke.

Iz Kumanova smo posle srdačnog rastanka otišli u Skoplje na župski slet. U Skoplju smo časno zastupali našu župu. Sami smo izveli sve tačke na jednoj akademiji, a vežbali smo i na sletu. Svuda smo bili lepo primljeni, svak nas je voleo, jer je znao, da su mostarski Sokoli uvek časno zastupali svoje društvo. A to bi trebali da rade i svi Sokoli!

Nakon puta od deset dana vratismo se zdravi i veseli u Mostar, da se odmorimo, kako bismo opet mogli časno zastupati naše Sokolstvo i sejati seme novoga života, sokolskoga života, na njive, na kojima to seme još nije niklo. —

.....

NIKO:

Na Kofce.

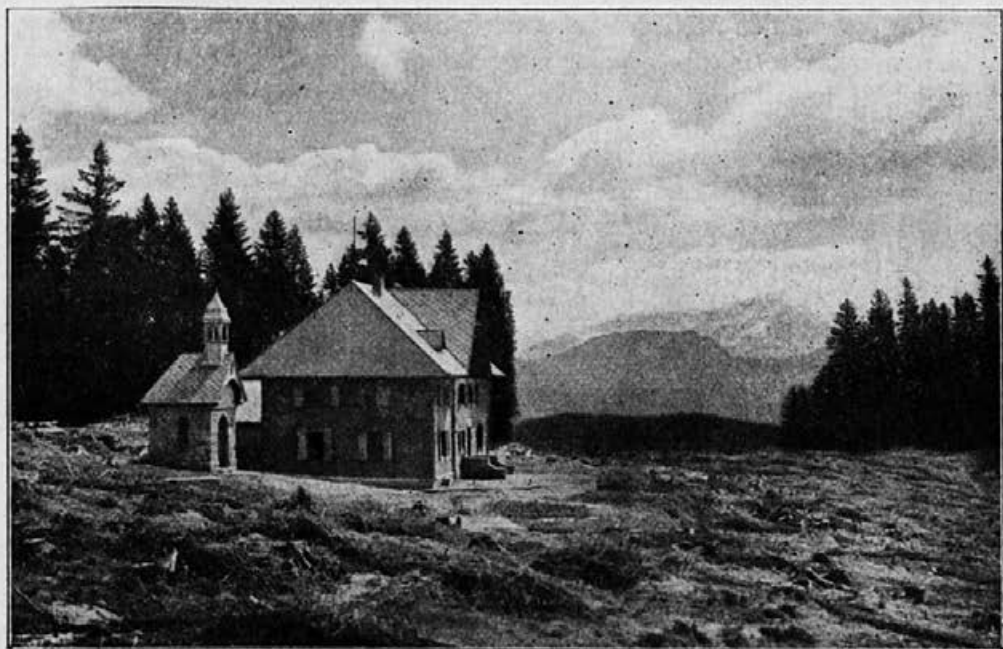

lovenski svet je tako krasan, osobito spomladi, da se ga ne moreš naveličati. Vsako priliko porabim, da kam smuknem,« mi je besedoval ondan ljubljanski odvetnik. Sleherni inozemec bi mu to potrdil. To storim tudi jaz, ki stoprav drugo leto križarim po junaški zemlji mili. Najrajši se priključim strokovnjakom, ki kar iz rokava stresajo zanimivosti, zgodovinske ali zemljepisne. Tako smo se v drugi polovici velikega travna osokolili za Kofce. Brž iz slovenske prvostolnice hiteč, mi z vlaka prijatelj dopoveduje, kod se vleče savska ježa, nekak nasip ali jez nekdanje vodotočine; vas Ježica je krščena po njej. Ob tem nazivu me hudomušni cacek Nacek sili, naj desetkrat ponovim: Iz Jež'ce čez ceste v Stožce po rož'ce! Jaz pa mu predlagam: S škafa skočil, škofa čofnil! Pri Škofji Loki se zasučé pomežnek na ondotno ponikvarico, ki jo cacek Nacek imenuje poničnico ali nikalnico, meneč, da je nazvana po nikalnici nič. »Luka, nekdo vam čez ramo kuka!« poredno zakuka mali navihanec sopotniku, ki drži razprostrto »Jutro« in mu nekdo izza ledja čita: gotovo je frkolin videl sliko evangelista Lukeža, ki mu stoji bik za hrbtom.

V Kranju prestopimo za Tržič: osmero nas je, zadnjo nedeljo pa ni bilo živega krsta za ta zgodnji vlak. Zategadelj upamo, da nas bo ljudstvo na poslednji postaji sprejelo s slavolokom. Ej, slavolok je bil res postavljen, ali na čast in slavo nekima novoporočencema!... Na levi se gizda slikoviti holmec Sv. Jošt, ki mu je belgijski opat Jodokus zaščitnik, odzad pa se šmiga Šmarna gora. Proga teče po bivši strugi Bistrice, ki si je po vekovekovnih geoloških izpremenah izvolila drugo korito: tudi Puškinova ribičevka si je izprebirala korito!

»Stoji, stoji mi Zaplata, soseda strmega Storžca,« brunda eden izletnikov stihe iz Valjavca, kažoč tja zad preko zdravilišča Golnika na desnem boku. Naš brzec izkrca svoje dvonožce blizu velike stavbe »Peko«, ki skrbi smrtnikom za obutev in uzmovičem za krajo. Mimo raznobarnih lipovk ali španskih bezgov stopajoč, iščemo z bistrim pogledom razvalin gradu Stari Gutenberg iz 11. stoletja, pa jih je bržkone že pohrustal časa zob. Objestno žubori ob naši poti Bistrica, zadovoljna, ker more goniti predilnico in papirnico. Tako se zložno zagozdimo v prikupni Tržič, ki je nedavno napredoval v mesto in se ponaša z okusno glavno cesto. Odkraj zadnjih hiš se pot vzpenja v brdo mimo bujno zelenih vrholov ali špikov. V vasi Slapu, nazvani po skromnem skakavcu, ki se izkorišča za izdelavo celuloze, nas zaskrbe svinčeni oblaki. Bo li dež ali kratek pršec? Še malo, pa bomo vedrili v Dolžanovem mostu, vsekanem skozi živo steno v ozki soteski. Dve nemški ploči pred vhodom v predor nas neljubo spominjata

težkih časov tujega gospostva. Še sedaj po prevratu si je na tržiškem pokopališču inorodec Gassner dal izklesati angleški nagrobnik, ker švabskega ni smel, slovenskega pa ni hotel. Skozi prevrtane pečine v preduhu opazujemo čudno zveržene kamenite sklade nasprotnega pobočja, zanimiv pojav za geologa, ki v duhu razbira silovite pretrese in polome v zemeljski skorji. Nad nami pa štrlé ostri vršaci liki zobje bajnega gorostasa, ki bi ležal na pol zagreben ob tesnem klancu. Prijatelj naperi na družčino v prerovu svoj fotografski kodak — jecljavci ga po kurje izrekajo: kokokodak — da bi nas »ustrelil«, drugi pa vedrilce vedrí, zajemajoč iz polnega vedra svojih izkustev. Tokrat poslušamo radiofonsko anekdoto njegovega edinca. »Nace, dej no,

Planinski dom na Kofcah (1500 m) pod Kožuto.

odmakni zvočnik!« mu je velela sinoči mati, »ženščina ima glas, da gre človeku skozi mozeg in kosti. Tega ni mogoče deset minut vzdržati.« — »Pa saj to ni radio,« poučuje sinko, »teta Maca je, ki je pravkar prišla na poset«.

Prevedrelo je, to se pravi, pršavica je ponehala, ostavili smo vetrovito podmolino ter ubrali preko nadaljnjega mosta navkreber. Tod je razsejanih polno mlinskih kamenov, domač izdelek, namenjen po svetu... Pa kaj si hočete, letos imamo same prelijalice, samo deževje. Viš jo! nova pojavica, oziroma obrsica, ki jo sapa nese po strani. Zavetje najdemo v žagi na vodi. Nekateri segajo po ugrizači v nahrbtniku, drugi se zleknemo po lepo dišečih deskah in razmotrivamo, kako se je obnesel dobrodelni teden. »No, kaj si napravil dobrega?« je

vprašal doma naš sobesednik otroka. »Kanarčka sem dal mačku!« se pohvali brezsrčni kopitljaček. Oj ta nepreudarna deca! Vasilček je bil za spoznanje pametnejši. Videč ob mraku slepca, kako se s palico tipaje vrača z bernjave, stopi k njemu z darom, češ: »Mož, nate škatico vžigalic, da boste laglje našli domov.« Perunu deževniku je škropilnica presahnila, zato hajdimo naprej. Kvišku srca, čeprav so steze nekam opolzke. Spotoma nas brezuspešno vabi nališpana gostilna. Ob tem povodu nam pisatelj Juš postreže z dovtipnim doživljajem iz dolenskega zaselja. Duhovnik sreča natrkanega prosjaka in mu daje lepih naukov: »Slišite, Grgur, kako morete pozabiti, da je vino vaš sovražnik?« — »Ej, gospod, ali ni Kristus dejal: Ljubite svoje sovražnike?« — »Je že res, a zato jih še ni treba žreti!« se odreže svečenik. V tem smo malce zašli, ker ni nihče pazil na rdeče kolače z belo sredico, markacije. Skoraj pa priplezamo po svilnato zeleni brežini na sedlo, saj med nami ga ni takega plašljivca, kakršnega ima na umu Levstikov Sodigoj v »Ljudskem glasu«:

Sten pretečih se in hriba
mehkoudnik len ogiba.

»Kako pravite temu kraju?« se okrenem na zastavno starko, ki streže vodo pod cevjo.

»Na Kalú,« se odzove, govoreča *l* debelo, po bezjaško. Kal znači marsikod mokrotno zemljišče, slično kot Četena, Četenica, ki se ujema s srbskohrvatsko obliko čreta = močvara. Gospodar, logar veleposestnika Borna je Korošec. Eno uro je do avstrijske meje. Oj domovina, kako so te povsod okrnili! Nehote se domislim dijaških let, ko sem bival na Dunaju v tako tesni izbici, da sem moral okno odpreti, če sem si hotel suknjič natakiniti.

S Kala drži natrv po brdini »preko Završnika«, kakor se krivo piše na karti. Prav bi se reklo: mimo Završnika, t. j. posestnika. Mi jo mahujemo v nasprotno smer in smo v tričetrt ure pred planinskim domom pod Košuto, baje 1500 m nad morjem. A naš strokovnjak je s svojim aneroidom nameril le 1350 m. Ostanek odpade na gorenjsko bahavost. Ena reber je docela izsekana pleha, druga gosto zarasla. Nova koča je bila otvorjena lani 20. novembra. Letos jo je posetilo do 20. maja 350 hribolazcev. Postrežba je nagla in dobra, cene zmerne. Šestnajstero gostov nas sedi v sobani. V »spominjaku« se ovekovečimo vsi po vrsti, kakor so hiše v Trsti. Pred nami se blesté priimki Počivalnik. In kraj sam je lep počivalnik. Ob tej besedni igri se mi posili na pamet otok Lokrum, kjer se je l. 1859. ponesrečilo 91 oseb z brodom vred. Na velikem kamenitem križu so vdolbena njih imena, zadnje je — Zadek... Da ne bi kdo podmurjeno gledal, ker se vreme še ni povsem ubrisalo, nas zabava cacek Nacek z dogodivščinami z lanskega taborjenja. Evo vam vzorca: Mlada družba sama skrbi za

prehrano, vendar kuha nikogar ne veseli. Zmenijo se, da se bodo čredili; kdor bi prvi godrnjal, prevzame posel trajno sam. Ob prvem zajtrku se neki nepremišljenec zablebeta: »Pa saj si pozabil jajca soliti! Ampak, veš, na ta način pripravljena mi najbolj ugajajo,« dodá hlastno.

Navzočni geolog radovednežem pojasnjuje ustroj okoliških gorá, ki so iz najstarših kamenin; vsenaokrog zijajo globoke zajede. Vrhovi so pa okrogle obrasle kope ali kópice; odkoder izhaja naziv Kofce: *b* ali *p* na koncu zloga se v tukajšnjem narečju pretvarja v *f*: gauof = golob, tefka = tepka. Morda pa je dopustna tudi razlaga iz »klopce«? Jezikovno ni nemogoča, tudi stvarno ne: saj je nekaj ravníc, osobito na višini 1450, kjer vidiš ovčji stan in opuščeno »svratište«. Izvedencem prepuščam nalogo, da preiščejo, v kakem odnošaju so Kofce z bližnjo planico Na Kobu.

Nebotičniki so malokdaj čisto jasni: navadno stoji mrč ali čad ali dimica, tudi »odimno je« velijo ponekod. Danes so dromedarske krivulje obzorja v višavskem dimu, v nemirnih meglah, ki se cefrajo, zgrinjajo, izginjajo, se spreminjajo. Solnce, na novo pozlačeno, le redko predre mnogolično kopreno ter obsije gorski sneg, ki ga hranijo nekaj lis tudi jame spodaj ob staji. Hladen ohlip vleče, a nič ne moti ovac v toplem runu, ki mulijo žametno zelenino majhnega pašóvnika, menda tudi ne divjih kozá, ki domujejo v odročnejših predelih. V pošastno mrki temini se spenja nad nami Košuta, marogasta od črnega ruševja in belega snega ter od sivih drč ali melin.

Ob 15. uri 15 min. krenemo po drugi plati nizbrdo. Teloh cvete, bukve pa šele brsté. Izza grma prašči dolgoušec preko tira. Dobro, da nismo Angleži iz grofije Essex, kjer to pomeni nesrečo: preprosti kmetje tam vérujejo, da se čarovnice pretvarjajo v zajce. Poznajo pa trojne vešče: črne so vselej zlobne, sive včasí hudobne, včasí blage, bele žene pa brez izjeme prijazne — kakor rojaki pod Kofcami.

Steza se vije nizdol ob žični ograji Bornovine. Velikanska drevesa ležé izrvana od viharjev. Ko tanke bilke trdni hrasti se morajo vklo-niti, pasti! Na nasprotnem pologu pa se belí Birski plaz, Biršči pu a z je rekla Matizovčeva gospodinja, stoječa na podiču, ki se mu reče v Moravčah: kolopec, kolopet (hodnik, stopnišče pred vežo). O velikih podovih svedočijo ledeniške groblje v globeli in silni balvani, t. j. osamele skale.

Po bajno prelestni koliševki, polni bohotnega zelenja v vseh odtenskih, ki ga obliva popoldansko solnce, dosežemo med petjem in cvetjem po gladki cesti svoje davišnje izhodišče ter zašpilimo klobaso svojega planinskega pohoda. V somraku odsopiha lukamatija z nami in na postaji Križe-Golnik se nam pridruži četa Sokolov izletnikov, ki se poslavlja jo od znancev s čvrstim »Zdravo«!

Kosovo polje.

(K desetogodišnjici oslobođenja.)

edolaskom Vuka Brankovića u bitci na Kosovu polju 1389. g., bijaše srpska vojska oslabljena i knez Miloš Obilić odlučio se na poslednji korak, na poslednju uslugu, koju je još mogao Srbiji učiniti. On ubija usred turske vojske cara Murata II. i tim činom smete je, ali samo za kratko vreme. Srbi potpomagani Hrvatima iz Bosne i iz Srema borili su se junački, očajno, ali većoj sili morali su podleći! — Pada srpsko carstvo, zaplakala je majka devet Jugovića i kukala je jadna pet dugih vekova, dok nije došao beli Oro Petra Mrkonjića, da na maču vrati ono, šta je mačem izginulo. Tužno su cvali krvavi božuri na Kosovu polju i obletale sene carskih Nemanjića gledajući s bolom propalo carstvo. Pet vekova prolazilo je lagano, pet vekova krvave borbe i nastojanja da se srpski narod oslobodi i podigne. Patilo se, borilo i umiralo. Narod se grčio od bola čekajući dan spasa. Neprestano ga je pratila Kosovska Misao, bunтовna Kosovska Misao, koja je kasnije došla do izražaja u sokolskoj misli srpskoj i u zavetnoj misli Srbinovoj.

I Kosovo bi osvećeno! Stari kralj, nekadašnji ustaša u Bosni, doživio je da se ostvari san njegovog velikog deda i krunisao je svoju poštenu i rodoljubivu vladavinu triumfalnim ulaskom u Dušanovo Skoplje... Na domak Kosova i na Kosovu samom dobili su Srbi na britkom maču ono što su nekad na njem izgubili. —

Hitac Gavrila Principa osvetio je uvređeni narodni ponos, osamstogodišnje ropstvo Hrvata i svu nepravdu nanesenu Jugoslavenima sa strane Madžara i Nemaca.

Nastala je opet duga i krvava borba. Moralo se uzmicati pred jačim i spremnijim neprijateljem, koji je besno likujući i pirujući nad zaostalim stanovništvom grabio i pljačkao i prve ljude vodio u ropstvo. — Išlo se na narodnu Golgotu. Ali vera u narodnu pobedu nije ni jednim časkom klonula. Za svih borbi, koje su se vodile za oslobođenje našeg naroda, otkako Sokolstvo kod nas postoji, Sokoli su se držali časno i viteški. Zajedno s drugima morali su i oni bežati i ostavljati svoju domovinu, da se jednog dana vrate u nju, ali kao slobodnu. I došao je dan kad se od Triglava do Vardara orila snažna pesma:

Jugoslavka mati
nemoj tugovati.
Zovi, samo zovi
svi će Sokolovi
za Te život dati.

I oni su dali svoje živote i dati će ih uvek dok bude Sokola i Sokolstva. —

Braća naraštajci!

Deset godina je prošlo, odkako slobodan Soko leće nad Kosovim poljem. Ali u njegovom letu ima još tuge i bola. Nad Kosovim poljem on slobodno širi svoja krila, ali tamo daleko iza snežnih vrhunaca starca Velebita čeka njegova sestra Učka sokolski pozdrav.

Braćo i sestre!

Budimo mi ona sokolska jata, koja ćemo svoja krila širiti ne samo slobodnim Kosovim poljem, nego da ih raširimo nad obalama plavoga Jadrana i nad našom siroticom Istrom.

Sedinimo snage i idimo napred! Još uvek nas zove naša majka i njezina pesma odjekuje u dušama našim. Pred nama je opet jedna godina borbe i rada. Prošle su ferije i sad na posao. Zakunimo se u dušama svojim, da će naša zavetna misao biti, sloboda naše drage, ali izmučene Istre. Više nego ikada treba nam danas sloge i rada.

Nad nama lebde sene Kosovskih junaka, a zovu nas valovi sinjega Jadrana i njihova pesma.

Braćo!

Idimo za pesmom, za naš plavi Jadran, za našu Istru.

NIKOLAJ:

Skozi Pèkel.

Za mano ostani, o mesto,
z veselo te dušo pustim;
črez travnik, črez polje in cesto,
od griča do griča hitim.

ako jo je zaokrožil Fran Levstik, pristna slovenska grča, ki je menda prvi pokazal v pesmi prirodno občutje, osnovano na modernem pojmovanju narave. V podobni ubranosti smo v nedeljo zjutraj sedli v Ljubljani na voz, da nas železni konj potegne na Borovnico. Ob sedmih že koraka sedem korenjakov v težkih okovankah — gojzericah — mimo mogočnega viadukta skozi vas.

»Krasen most! Takega more zgraditi samo velika, bogata država,« modruje prijatelj slikar ter občuduje dva vlaka, dolgovezna zmaja, ki jezno grozeč in preteč sopihata vsak od ene smeri po dvotirni progi čez most. V nekaj minutah nas objame bujno zelena dražestna Dražiča. Po vsem slovenskem svetu nahajamo Drago, ki znači raztegnjeno dolino: odtod češka droga, poljska droga, ruska droga v pomenu pot, železnica.

»Kaj pa dolenska Sodražica?« se okrenem k sohodcu napisoslovcu, ki ima tako znanost v mezincu. »To je brzkone na eno stran odprta sodolina, nepopolna draga, kakor pravimo: sokrvica, sopraznik, somornica (sladka voda z morsko mešana).«

»Polomil si ga, dragi jezičnik! V preperelih spisih sem naletel na prvotni naziv: Stojdražica. Torej je misliti na posestvo nekega Stojdraga. Šele pozneje se je izraz potvoril v sedanjo obliko.«

»In to selce na desni zgoraj, prihaja li res od Vlahov prebežnikov?«

»Ni verjetno, saj Lašče so prepogosten nazivek po naših krajih. Toliko vasi uskoki pač niso mogli ustanoviti. Po mojem je to skrčeno lázišče, t. j. otrebljena hosta, jasa, novina. Slično je nastalo Dražgoše iz Dražgojišče.«

Koder pobočje rebra kaže, se vidi skrilovec. Učeni zemljeslovec, ki si venomer zapisuje svoje dojme in pojme o tej prikupni debri, kolikor toliko slični Iškemu Vintgarju, ga imenuje rabeljski skrilovec, ker so v Rablju zasledili najizrazitejše vzorce te krhke skale. Na levi se vleče greben Kucelj, ime, ki sem ga že srečal pri Orljem blizu Ljubljane: vsekakor izraža isto kot majhen kuk (kolk), običajno poimenovanje po Goriškem in drugod.

Med vsakovrstnimi pomenki se približamo vhodu v Pekel. Za hribolazca mikaven kotič, a narodu, ki je bil krstni boter tej strmini, olepšani s petimi slapovi, bolj povod za neugodje: zmisel za divje romantične čare je odkril svetu stoprav švicarski Francoz Rousseau, ki mu bodo letos kakor pisatelju Voltaire-u slavili 150 letnico smrti. Strmeč ob šumih ali vodopadih se nehotoma domisliš sopota v Martuljku, ki pa je seveda daljši in zaljši. Neznani stihotvorec je poskrbel za tablico SPD ob drugem skoku le-te stihe:

Nebeški hlad
in slapov lepota
vas zvabila bota
na Peklä vsa pota
še mnogokrat.

Te čedne »sopotnice«, kakor se nekod reče navpik lijočim potokom ali rekam, se mi vidijo liki pet poglavij slavospeva temu čarobnemu predelu, a zdolaj ob vznožju kot uvod žuborita še šibek skakavec in bantóč, t. j. slab slap. Pot se letos popravlja. Na sredi brega te preseneti kamin ali ‚dimnik‘, kakor čitam v Finžgarjevem ‚Triglavu‘. Strmi tesnec nalik strehi nehote priklíče v spomin Bambergovo stezo proti Triglavu. Ob železni vrvi se plaziš oprezno navzgor, da te ne rani kamen, kakor je ondan dijaka realčana, da so ga morali drugovi vrniti na postajo.

»Nel mezzo del camin...« mi jame prijatelj žgoleti baš nad kaminom Dantejev uvod v Divno komedijo, češ, tudi v Alighierijev »Pekel« drži kamin! Da bo videz te vzpetine še bolj vražji, štrli tam blizu Hudičev zob, ki ga zaman gloje zob časa. A mati priroda ljubi

nasprotja: v ta zlodejev okoliš ti je zasadila božje drevce, tudi bodičje, davec ali črnika imenovano. Pogled po globoki kotlini je omamljiv: nežno zelenje in lepenje, kakor balzam si za oči!

Na Pokojišče sicer tokrat ne krenemo, a na vrhuncu si damo vendar nekoliko pokoja. Saj danes pali in peče jarko solnce, čeprav smo jedva na koncu malega travna. Kočna in Grintavec se nam smehljata hladno nasproti. Naša mlada spremnika trobita na poslednje trobentice in jih potem jesta, starejši sesljamo suhe slive, imenitne za žejo. Pestra dolinska cvetana gine: bele vetrnice in rožasto resje prevladuje, teloh pa je že redek gost. Šuma je prevesno jelova, brez bréz. Odlična debla, toda dvatisočletnega velikana, kakršnega premore Santa Maria de Tule (Oaxaca, j. Mehika) v neznanski cipresi, bi zaman iskal. Številne žage — Hrvat bi dejal pilane, Srb pa strugare — režejo med tednom hlode ob vsej dolžini potoka. Na skladnici tramov malce malicamo za predjužnik. Kar zadoni kukavičji klic — meni prvič letos. Hitro se povaljam po tleh, ker stara vraža to zahteva za našo srečo. Ali ojoj! na nezgodo sem potlačil kravji prispevek za povzdigo kmetijstva. Nič ne de: pozneje sem ponovil ta obredni čin, ko sem začul prvi grom v tej vigredi: tako so se naši predniki poklanjali gromovniku in treskavcu Perunu na čast.

Sedaj pa hajdi mimo razsežnega carstva žoltih kalužnic: velike ploskve vodnih zlatič ali jurijevk rumenijo vzdolž Otavščice na radost očem. Dospevši »vrh klanca« v omotični žarnosti, smo zapazili, da so na mah oblaki prevlekli ves svod. »Encijan!« zavpije pod lipovim bogcem naš šolarček Nikec. »Kaj, en cigan?« se zavzame šestletni Vasilko. »Ne, Vasilko,« mu pojasnujem, »Nikec misli svetega Jurja rožico, tale višnjevci svišč ali svedrc. Okoli Idrije mu pravijo zaspanček.« »Ata, zaspanček sem pravzaprav jaz,« se pošali duhoviti mladeč, »prerano sem vstal, pa se mi kar dremlje.« »Le potrpi, vetrc bo vsak čas napel svoja ličeca,« ga tolaži očka učenjak, ki je pravkar s hipso-metrom ugotovil višino 827 m.

Švigili smo v gostilno Švigljevo na čaj, ker ni ga za žejo boljšega hladila nad vročo pijačo. To trdijo sodobni zdravniki, to vedo Arabci in Rusi pa še mnoga plemena na okroglem svetu. Postrežba vprav sijajna za takšno zaselje kot Kožljek, koder še strašijo medvedi, jeleni in druga visokorodna zverjad.

»Bo dež, očka?« ustavim spotoma sivolasega možanca.

»Bog ga daj!« odgovarja gluhi stavec, a njegov spremljevalec po-pravlja po notranjsko: »Morda bo še do večera previselo.« Vem, da si seljak ne želi moče, ker letos prši venomer. V ostalem pa je treba znati pravilo: luč od vzhoda, dež in plodnost od zahoda!

Nekaj kapljic nas je res blagoslovilo liki skoz rešeto, nato pa je vstala sapa in junaški pognala v beg črno vojsko nebeških vodonoscev in rosilcev, medtem ko brusimo čevlje niz brdo proti Cerkniaški dolini,

pestri šahovnici zelenih njiv in rjavih leh. Zadaj na levi straži belolasec Snežnik — na žalost ga je zemljelačni tujec prekrstil v Monte Nevoso — na desni pa Nanos, a vmes jaharijo kamelji hrbti gričevja, po katerem se obtorej potikajo laški graničarji. Evo ti v vznožju rdečekrovni Bezuljak s staro strugo Cerkniščice, ki teče danes bolj na levi. Blizu pa se vleče tudi bivše korito Ljubljanice, ki je v pradedavnini izvirala za Prezidom in se po kakem pretresu izneverila prvotni vodotočini. Vsa kotlina vsebuje debelo prst preperelino, nastalo iz rastlin.

»Jaz vam dam popra!« završi zgorec iz Krpanove domačije ter nam usipa cestnega njuhanca v nos in oči. Neprijetno vonjavo gostega prahu nam blaži duh po presnih deskah, žaganicah in krajnikih: dokaz živahnega lesnega obrta. Aj, glej tam ob bregu pa dečki brcajo meček (žogo) in dekleta se gredo ‚hazeno‘: razveseljiv znak za pametno mladež, ki se rada giblje pod milim nebom.

»Trg Cerknica mora biti jako stara naselba kakor vsa selišča nazvana po cerkvi,« nas je poučil sopotnik zgodovinar in nam razbral težavni latinski napis na božjem hramu, ki so ga kruti Turki spalili l. 1472. Verniki vro od večernic, mi pa zavijemo na okrepčilo tja, kjer Bog roko ven molí, pustivši v nemar nekdanji tabor z dva metra debelim zidom. Naš Vasilij, ki še ne hodi v šolo in vendar že piše latinico nič manj kot cirilico, nam zapleni plačilne listke, češ, da želi dognati skupni potrošek.

»Si že izračunal?« ga prime očka čez čas.

»Ničle sem prav seštel, za drugo pa ne vem,« jo zasoli mladi prevejanec.

Prosvitljeni trg — saj ima električno luč in odlične prosvetne delavce — slovi po belem svetu radi presihajočega jezera. Vozili smo se v dolgih čolnih z edinim veslom »na trto« mimo retij, požiralnikov, cemunov (tolmunov), rigljev ali majčkenih osredkov tja do vasi Otoka, kjer se baje vse družine pišejo Mulec. Nato pa zopet grčavko v roke in debelo uro peš hoda na postajo Rakek, odkoder nas stoletni Stefenzonovič Lukamatija odveze v belo Ljubljano.

In v srcih nam žvrgoli, nam prepeva vsa prerojena природа. Divna, dražestna si, Slovenija, lepša od zale neveste, prelestna celo po pokrajinah, koder so ti zvrkli peklenski vzdevek.

Razviće naraštajskog barjaka u Bjelovaru. Deseti juna ostaće kao jedan od najznačajnijih dana u životu bjelovarskog naraštaja, jer toga je dana naraštaj bjelovarskog društva razvio svoj barjak. Razvio ga je posle uspele javne vežbe, na kojoj su istupila sva odeljenja članstva, naraštaja i dece. Barjaku je kumovao poznati sokolski radenik brat dr. Viktor Murnik. A budući da je bio zaprečen, pa nije mogao doći na razviće, to je umesto njega razvio barjak brat starosta dr. Sunajković. Tom je zgodom brat dr. Sunajković izrekao naraštaju lep govor. Potom su odsvirane himne, a pre i posle toga orilo se oduševljeno klicanje sestri Anki Omčikus, koja je naraštaju darovala taj barjak, a naraštaj je još od prije ceni i štuje kao svoju dobrotvorku, koja je u mnogočem pomogla, da se naraštaj bjelovarskog društva podigao do onog stepena, na kom je danas.

Napokon su sva odeljenja krenula pod barjakom u veličajnoj povorci s vežballišta u Sokolanu i time je svečanost završena.

Naveče je istoga dana održana u Sokolskom Domu akademija. Davane su birane tačke:

1. Preča — uzorni odio članova;
2. R. Bićanić: Vežbe muškog naraštaja po Burgmüllerovoj etudi br. 2.;
3. Simultane vežbe na dvojim ručama uz pratnju glazbe — izvode članovi;
4. Dr. V. Murnik: Carmen, telovežbeni ples po operi od Bizeta;
5. V. Ladenhauser: Copelia, po muzici iz baleta Copelia od Delibes.

Osobito valja naglasiti, da su sastavi brata R. Bićanića i V. Ladenhausera po prviput javno odvežbani. — Tačke su sve izvedene upravo začudno, a naročito se to može reći za preču. Iza VI. sleta sokolske župe Bjelovar, nismo još imali prilike videti ovako uspele priredbu. I popodnevna vežba i akademija bile su dobro posećene i popraćene burnim odobravanjem.

Simeon.

Lev Nikolajevič Tolstoj. Na vprašanje po petih ali šestih najboljših romanopisnih na svetu so trije odlični Angleži našteli: Conan Doyle same Ruse, Galsworthy in Forster po većini Slovane, vsi pa so kajpak omenili Tolstega, navadno na prvem mestu. Ta veleum, »seidžin«, se je rodil 10. sept. 1828. in ves prosvetljeni svet se ga spominja ob tej stoletnici. »Vojna in mir«, »Ana Karénina«, »Vstajenje« pomenijo nevenljivo troperesno deteljico njegove pripovedne umetnosti. Okoli njih bohоти cela vrsta manjših leposlovnih del. Marsikaj je že poslovenjeno. »Trinajsti apostelj« pa ni pisal ljudem samo za razvedrilo in zabavo, marveč dajal miselno hrano, odsev svojega svetovnega nazora.

Vajen vseh dobrot in razkošja, je grof Tolstoj sčasoma spoznal, da življenje brez zavednega zmisla ni dostojno človeka. Smoter, po katerem moramo težiti, je v delotvorni ljubezni do bližnjega, v odpovedi in omejitvi, v mirnem tihem delu, v preprostosti ter enostavnosti (»tolstojanstvo«). Proti koncu svojega življenja je ostavil svojo graščino in se umaknil v samoto, da se je mogel ravnati po svojih naukih, ki so bili v opreki z vsem tedanjim okrožjem: državniki so ga gledali postrani, cerkev ga je izobčila kot krivoverca, slovstveniki so ga zavidali, češ, da je žrtvoval svoje umetniške zmožnosti nekemu dozdevnemu proповedništvu. Nesoglasice so se pojavljale v rodbinskem njegovem krogu, ker svoji nikakor niso mogli za njim. Ali veliki reformator se je dosledno držal spoznane resnice, čim se je dokopal do nje. Nobena žrtev mu ni bila pretežka. Naučil se je raznih rokodelstev, n. pr. črevljarstva, in obuval siromake. Prijatelja vseh ponižanih in razžaljenih bomo ob tej priliki najlepše počastili, če prečitamo kak njegov umotvor in proniknemo s primerno zbranostjo v njegove ideje, čeprav morda ne bo vsaka njih izvedljiva.

Friderik Ludvik Jahn (izgovori Jan). Letos slavijo nemška telovadna društva 150-letnico rojstva svojega ustanovitelja Fr. L. Jahna, ki se je rodil dne 11. avgusta 1778. Veliki zlet nemških turnerjev, ki se je vršil od 23.—27. julija tekočega leta v Kölnu na Renu (COS je poslala na ta zlet svoje zastopnike, ki obširno poročajo v čeških sokolskih listih o poteku zleta in o uspehih tekem, ki so se vršile na zletu), je bil obenem tudi proslava obletnice Jahnovega rojstva. Sploh Nemci visoko cenijo Jahnovo delo tako v telesnovzgojnem kakor tudi v narodnostnem pogledu. Jahn je bil v mladih letih nemirnega duha in je preživel svojo mladost največ na potovanjih, kjer je spoznal potrebe nemškega naroda in si pridobil čut za nacionalizem. Po porazu Prusov l. 1806. je uvidel, da je treba nemškemu narodu take vzgoje, ki bo narod telesno okrepila in mu utrdila značaj. Zato je posvetil svoje moči telesni vzgoji in tedanje telesne vaje zbral v sestav ter jim dal pristne nemške izraze, uvedel novo orodje drog in bradljo ter izdelal tudi predpise za nrvstveno vzgojo telovadcev. Tako je postal ustanovitelj nemške društvene telovadbe, za kar so mu dali Nemci priimek »Turnvater«. V poznejših letih je bil zaradi svojega odkritega in deloma revolucionarnega značaja pogosto v zaporu in pod stalnim policijskim nadzorstvom. To preganjanje ga je polagoma odtujilo času, zato se je odtegnil javnemu delu. Umril je l. 1852. v 74. letu starosti. Jahnova načela in njegove ideje se v mnogem skladajo z načeli in idejo dr. Tyrša, ustanovitelja Sokolstva.

Nagrade za higijenske sestavke. Škola Narodnog Zdravlja u Zagrebu treba za svojo higijensku propagandu štiva i dobrih ideja podesnih za štampu, za filmsku obradbu i za ilustracije, iz oblasti celokupne higijene (ljudi i domaćih životinja), bilo u obliku literarno doteranom, ili u obliku nacerta ili ideje, udešeno sve bilo za decu, bilo za odrasle, ali uvijek načinom i jezikom razumljivim i privlačivim za najšire slojeve.

Sastavci mogu biti veličine i stila: bilježaka, listića, letaka, brošura ili knjiga, pisani u obliku pouke ili novele, igrokaza, igre ili pesme, u ozbiljnom ili šaljivom tonu, a treba da obraduju ili pomažu prevenciju ili borbu protiv jedne krupne bolesti ili grupe bolesti, slabosti ili zlih navika.

Tko ima napisanih ili prevedenih dela i sastavaka, ili će ih napisati, ili ima tuđih — neka pošalje potpisanom zavodu. Honorar za prihvaćenu radnju iznosi 100 Din po štampanoj stranici oktava. Ako je štivo osobito zgodno dodat će se ovome još i posebne nagrade. Sastavci udešeni, ili prikladni za filmsku obradbu, nagraduju se također posebno, kao što i dela osobito podesna za selo ili za decu. Bit će nagradeno i svako vredno upozorenje na već štampanu, a manje pristupnu i manje poznatu literaturu, domaću i stranu, na slike, kipove, crteže, ilustracije, grafikone itd. koji mogu poslužiti propagandi higijene.

Nagrade podeljuje naročiti odbor, sastavljen od lečnika i književnika.

Tkogod želi da nešto u tom pravcu doprinese neka se javi i dobit će ustmeno ili pismeno potanje informacije i upute o onome što treba da se naročivo istakne ili obradi od *Škole Narodnog Zdravlja, Odeljenje za Socijalnu Medicinu, Zagreb, Mirovska cesta 4.*

NOVE KNJIGE.

Gustav Strniša: Dedek jež. (Pesmi za mladino.) Založil »Domači prijatelj«. Ljubljana 1928.

Od Navratilovega »Vedeža«, prvega slovenskega mladinskega lista dalje, smo pri nas z večjim ali manjšim pridom obdelovali tudi mladinsko lit. njivo. Poleg periodičnih publikacij smo dobivali v vezani in nevezani besedi tudi posebne izdaje. Danes prvačita kot mladinska pesnika Fr. Levstik in O. Zupančič.

Novo zbirko mladinskih pesmi je izdal Gustav Strniša. Ta zbirka obravnava poleg že obdelanih motivov tudi nekaj novih ter izpričuje, da se je pesnik vživel v otrokovo duševnost, se približal njegovi domišljiji in pojmovanju, zato bodo te pesemce otrokom všeč, če ne bo vkljub temu ta ali ona pretežka, n. pr. Pesem.

Jezikovno je avtorju ušla včasih kaka malenkost, n. pr. »platno . . . zanj«, a sicer je jezik dokaj plastičen. Nekaj netočnosti bi lahko navedel tudi glede metrike, a vse to ne spada v to kratko naznanilo.

Delce, ki ga je opremil slikar-grafik E. Justin, lahko priporočamo.

Lj. Mlakar.

Od uredništva. Naraštajcu R. M. Ercegnovi: »Ne kopkaj silom perom po srcu!« Prouči poetiku, »Pa kad vrh tebe Genije sletie« pesma će se sama izviti iz grudiju, i onda nam ju pošalji. Zdravo!

„Sokolič“ izhaja vsak mesec ter stane za vse leto 18 Din

Urednik Ivan Bajželj v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 28./I.

Uprava v Učiteljski tiskarni v Ljubljani, Franciškanska ul. 6.

Izdaja, zalaga in tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani; predstavnik Franc Štrukelj.